

## **The strategic and geopolitical challenges of the Zionist regime (Israel)**

Ali Sadeghi<sup>1</sup>, Seyed Abbas Ahmadi<sup>2\*</sup>, Ruhollah Hosseinkhani<sup>3</sup>.

1- Assistant Professor of Humanities and Social Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran

2- Assistant Professor of Political Geography, University of Tehran, Tehran, Iran

3- PhD student in National Security, Supreme National Defense University, Tehran, Iran

**Received: 31 March 2021**

**Accepted: 2 August 2021**

### **Extended Abstract**

#### **Introduction**

In the field of politics and global relations, all countries, in addition to enjoying their strengths, always face many challenges and threats in order to survive and continue their political existence. Israel, that formed as a Jewish state by the conspiracy of the great powers in the twentieth century and in the heart of one of the Muslim countries of the West Asian region (Palestine), posed significant geopolitical challenges for both the Muslim countries of the region and itself. Affected by these challenges, it is concerned about his future and the continuation of his political life. Hence, some experts believe that this regime will not be able to overcome the massive volume of its internal and international problems in the coming decades, and as a result, a vague and dark future awaits it. Among these experts is Ayatollah Khamenei, the Supreme Leader of the Islamic Revolution of Iran, stated: "After the end of these nuclear talks, I heard the Zionists in occupied Palestine say that at the moment, with these talks, we are relieved of Iran's concerns for 25 years; I answer that you will not see the next 25 years. (Khamenei, 2015)». Therefore, the present article seeks to answer the fundamental question of what are the most important weaknesses and geopolitical challenges of Israel that may threaten the future of this state?

#### **Methodology**

This research has been done in a descriptive-analytical method and has used a qualitative method of logical reasoning to analyze the required data and information obtained through libraries and documents and the opinions of experts on the strategic and geopolitical challenges of the Zionist regime.

#### **Results and discussion**

Based on the studies, the most important studies related to the opportunities and challenges facing the Zionist regime have been obtained and summarized as follows:

-Opportunities and strengths of the Zionist regime

It seems that at present Israel has good relations with some of its neighbors such as Egypt and Jordan (Ghasemi, 2004: 53). Israel has good economic capabilities such as benefiting from modern technology, increasing connection with the capitalist world, benefiting of free aid from the United States and Germany, and finally economic growth (Derakhsheh and Sadeghizadeh, 2015: 105).

- The internal challenges of the Zionist regime

---

\* . Corresponding Author (Email: [abbas\\_ahmadi@ut.ac.ir](mailto:abbas_ahmadi@ut.ac.ir))

Copyright © 2021 Journal of Geography. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution- noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages provided the original work is properly cited.

Including the existence of Palestinian militants (Ghasemi, 2004: 71) The issue of Palestinian refugees, political, social and ethnic divisions such as: differences over the type of treatment of Palestinians, demographic composition in favor of Muslims; (Derakhsheh and Sadeghizadeh, 2015: 228), Popular encounters with different cultures, with each other, ideological differences and the challenge of legitimacy (Mohammadi, 2015: 7), Serious dependence on migration and the phenomenon of reverse migration, security of socio-political space.

- External or compound challenges of the Zionist regime

Such as: hydropolitical crisis and energy and relative weakness of the population (Eftekhari, 2001: 175), Difficult geographical situation and lack of strategic depth and feeling of threat from classic and guerrilla attacks (Dehghani, 2014), Regional and global isolation (Chupani and Myar Abbasi, 2011: 62), the Islamic Revolution of Iran and the process of Islamic awakening and the axis of resistance (Ghasemi, 2004: 54), Confirmation of the unreality of the Holocaust In some scientific researches (Dost Mohammadi, 2012: 183 and Weber, 2009: 64), increasing differences with the European Union (Faizi, 2015) are the most important external challenges of this regime.

- Predictions made about the vague future of the Zionist regime

King Abdullah II of Jordan warned that if the process of reconciliation in the Middle East between Israel and Palestine is not achieved, Israel's long-term future will be in danger (King Abdullah, 2010). The CIA, which had previously predicted the collapse of the South African regime as well as the collapse of the Soviet Union, has expressed doubts about the survival of the Zionist regime after the next 20 years (CIA, 2015). Sixteen US intelligence agencies and institutions have also studied the reverse migration of Jews from Palestine to their original countries and concluded that Israel will collapse by 2025 (Mohammadi, 2015: 9). A narration in Baharalanvar states: The Jews will come from the West [to the Arab region of the Middle East] to form their state in Palestine. The Arabs fought the Jews three times, and in the fourth stage, victory overshadowed them (Majlisi, 1070: 59). In the book *The Fall of Israel*, three things are stated as the political preconditions for the fall of Israel: 1- Replacing the compromising Arabs with Israel, with the Persians fighting against Israel 2- The emergence of a new leadership and alternative current during two historical movements 3- The emergence of anti-Zionist resistance in the Sham. (Al-Fatlawi and Zolghadr, 2006: 130-184). The Supreme Leader of the Islamic Revolution also stated in 2015: Insha'Allah, for another 25 years, by God's help and by God's grace, there will be no such thing as the Zionist regime in the region.

## **Conclusion**

In the international political climate and global relations, all countries have been affected by some internal and external challenges, worried about the future and the continuation of their political life. Meanwhile, some experts believe that Israel will not be able to overcome its internal and international problems in the future decades, and as a result, the issue of the destruction of this state is regularly raised in some political forums. This claim was examined with a list of internal challenges as well as external threats to Israel, in the form of theories such as the difficulty of adapting to the region's geopolitical environment and various narratives such as the CIA forecast and the leadership of the Islamic Revolution mentioned above. All this evidence, in general and based on the current situation, indicates the destruction of the political life of the Israeli, which should be considered constantly of the Muslim countries in the region, especially the Palestinians.

**Keywords:** Strategy, Geopolitics, Geopolitical Challenge, Palestine, Israel.

## تنگناها و چالش‌های راهبردی و ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی

علی صادقی - استادیار علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران  
سید عباس احمدی<sup>۱</sup> - استادیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران  
روح اله حسین‌خانی - دانشجوی دکتری امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۱۱

### چکیده

یکی از مسائل و چالش‌های اساسی جهان به‌خصوص در منطقه غرب آسیا موضوع اسرائیل و آینده رژیم صهیونیستی است. به نظر می‌رسد که این مسئله را باید فراتر از یک مناقشه عادی بین اعراب و رژیم اشغالگر قدس دانست؛ چراکه کل مسائل جهان اسلام را تحت تأثیر قرار داده است. در واقع، برای بسیاری از مسلمانان، نابودی رژیم صهیونیستی به‌صورت یک آرمان درآمده است. قضاوت درباره اینکه آیا این آرمان محقق می‌شود یا خیر امر ساده‌ای نیست که بتوان بدون تکیه بر پژوهش‌های دانشگاهی بدان پرداخت. بنابراین لازم است تا جوانب مسئله مورد بررسی‌های بیشتری قرار گیرد. در این راستا این مقاله درصدد است تا مهم‌ترین تنگناها و چالش‌های راهبردی و ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی را مورد ارزیابی قرار دهد. داده‌های مورد نیاز این پژوهش به روش کتابخانه‌ای و اسنادی گردآوری شده است و روش‌شناسی حاکم بر تحقیق نیز ماهیت توصیفی - تحلیلی دارد. نتیجه پژوهش نشان می‌دهد باینکه رژیم صهیونیستی برخی فرصت‌ها را در اختیار دارد که از نقاط قوت آن به شمار می‌رود، در عین حال، با تنگناها و چالش‌های بزرگی نیز روبرو است. از جمله مهم‌ترین این چالش‌ها می‌توان به شکاف و دودستگی‌های سیاسی، اجتماعی و قومی، وابستگی جدی به مهاجرت و پدیده مهاجرت معکوس، بحران هیدروپلیتیک و انرژی، وضعیت دشوار جغرافیایی و نداشتن عمق استراتژیک و نقش‌آفرینی محور مقاومت اشاره کرد.

واژگان کلیدی: راهبرد، ژئوپلیتیک، چالش ژئوپلیتیک، فلسطین، رژیم صهیونیستی.

## مقدمه

موضوع اسرائیل و آینده رژیم صهیونیستی یکی از مهم‌ترین مسائل دنیای اسلام است. گرچه عده‌ای ممکن است موضوع فلسطین را مناقشه‌ای بین اعراب و رژیم اشغالگر قدس دانسته و آن را از این منظر، به‌عنوان یکی از چالش‌های بزرگ سیاست بین‌الملل در قرن بیستم تحلیل کنند (سجادپور و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۳)، لیکن واقعیت این است که مسئله فلسطین، امروز در رأس مسائل سیاسی دنیای اسلام و امت اسلامی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۶). دلایل بسیاری را برای این ادعا می‌توان مطرح نمود. از جمله این که یک کشور مسلمان از ملت آن، غصب و به بیگانگانی که از کشورهای گوناگون گردآوری شده و جامعه‌ای جعلی و موزاییکی تشکیل داده‌اند، سپرده شده است. دوم؛ اینکه این حادثه بی‌سابقه در تاریخ، با کشتار و جنایت و ظلم و اهانت مستمر انجام گرفته است. سوم؛ آنکه قبله اول مسلمانان و بسیاری از مراکز محترم دینی که در این کشور قرار دارد، با تخریب و توهین و زوال تهدید شده است. چهارم؛ آنکه این دولت و جامعه جعلی، در حساس‌ترین نقطه جهان اسلام، از آغاز تاکنون نقش یک پایگاه نظامی و امنیتی و سیاسی را برای دولت‌های استکباری بازی کرده و محور غرب استعماری که به علل گوناگون، دشمن اتحاد و اعتلاء و پیشرفت کشورهای اسلامی است، از آن همواره چون خنجری در پهلوئی امت اسلامی استفاده کرده است. پنجم؛ آنکه صهیونیسم که خطر اخلاقی و سیاسی و اقتصادی بزرگی برای جامعه بشری است، این جای پا را وسیله و نقطه اتکائی برای گسترش نفوذ و سلطه خود در جهان قرار داده است (خامنه‌ای، ۱۳۹۰).

طرح تجزیه و دولت‌سازی یکی از مواردی است که دولت‌های استعماری نظیر بریتانیا برای استمرار حاکمیت و حفظ منافع خود در مناطق مختلف جهان به اجرا گذاشته‌اند. تأسیس رژیم اسرائیل در سال ۱۹۴۸ در همین راستا و باهدف دفاع از منافع غرب در برابر جهان اسلام، صورت پذیرفت. اما از آنجایی که هسته اصلی کسانی که خود را شهروند اسرائیل می‌دانند، عموماً چندپاره است و از خارج مرزهای فلسطین اشغالی به این سرزمین مهاجرت کرده‌اند، این رژیم نتوانسته است پروژه ملت‌سازی را در سرزمین‌های اشغالی با موفقیت به پایان برساند و هم‌اکنون نیز با آسیب‌های ساختاری متنوعی روبرو است (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۲: ۸۷).

علاوه بر این، به نظر می‌رسد که رژیم صهیونیستی با مشکلات و چالش‌های جدی‌تری نیز مواجه باشد؛ به‌گونه‌ای که تعدادی از صاحب‌نظران معتقدند این رژیم در دهه‌های آینده قادر نخواهد بود بر حجم انبوه مشکلات داخلی و بین‌المللی خود فائق آید و در نتیجه آینده‌ای مبهم و تاریک در انتظار آن است. از جمله این صاحب‌نظران، آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران است که طی یک سخنرانی در مورخ ۹۴/۶/۱۸ اظهار داشتند: «بعد از اتمام این مذاکرات هسته‌ای، شنیدم صهیونیست‌ها در فلسطین اشغالی گفتند فعلاً با این مذاکراتی که شد، تا ۲۵ سال از دغدغه ایران آسوده‌ایم؛ بعد از ۲۵ سال فکرش را می‌کنیم. بنده در جواب عرض می‌کنم اولاً شما ۲۵ سال آینده را نخواهید دید. ان‌شاءالله تا ۲۵ سال دیگر، به توفیق الهی و به فضل الهی چیزی به نام رژیم صهیونیستی در منطقه وجود نخواهد داشت» (خامنه‌ای، ۱۳۹۴). اظهار نظراتی از این دست و موارد مشابه باعث شد تا در این مقاله این سؤال اساسی مطرح شود که مهم‌ترین نقاط ضعف و چالش‌های ژئوپلیتیکی اسرائیل که ممکن است آینده این رژیم را با خطر نابودی مواجه کند، چه مواردی هستند. سیر تکوینی مطالعات و پژوهش‌های آکادمیک انجام گرفته در ارتباط با توسعه‌طلبی و سطح نفوذ اسرائیل به‌خصوص در منطقه غرب آسیا، همواره یکی از بحث‌برانگیزترین مسائل دیپلماتیک در بین راهبرد نویسان و اندیشه‌ورزان ژئوپلیتیک و روابط بین‌الملل از آغاز طرح شدن ژئوپلیتیک مقاومت در جهان است. درعین حال پژوهش‌های

صورت گرفته باوجود حجم تهدیدات درونی- بیرونی اندک هستند. در اینجا به چند نمونه از تحقیقات مشابه اشاره می‌شود:

علیپور (۱۴۰۰) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی راهبردهای اسرائیل در همکاری‌های سیاسی- امنیتی با کشورهای غرب آسیا و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک مقاومت» به این نتیجه رسیده که اولویت راهبردی اسرائیل برای همکاری با کشورهای غرب آسیا راهبرد امنیتی است و شاکله وجودی اقدامات و راهبردهای اسرائیل ماهیت امنیتی دارد. همچنین، جریان همکاری‌های سیاسی- امنیتی اسرائیل با کشورهای غرب آسیا تأثیر منفی بر کردارهای ژئوپلیتیک مقاومت دارد و سبب تغییر رویکرد ژئوپلیتیکی از روند تاکتیکی به امنیت محور شده است. محمودی (۱۳۹۷) در پژوهش خود معتقد است که حیات اسرائیل در محیط پر آشوب و ملتهب منطقه خاورمیانه، در کنار ضعف‌های ژئوپلیتیکی این رژیم همچون عدم داشتن عمق استراتژیک، سرزمین محدود و نامتناسب و جمعیت کم و همچنین اهداف جاه طلبانه و توسعه طلبانه این رژیم، موجب شده تا امنیت و مسائل امنیتی به‌عنوان کانون تمام سیاست‌های این دولت قرار گیرد. محمدی (۱۳۹۹) در مقاله «رویکرد واقع‌گرایی تدافعی و موازنه دفاع- تهاجم و بایستگی نگاه امنیت محور در سیاست خارجی ایران- نمونه موردی اسرائیل» یادآور می‌شود که هرگاه مزیت دفاعی بر مزیت تهاجمی غلبه کند، مسیر جنگ ناهموار می‌شود؛ به‌عبارت‌دیگر، یک دولت باید توانایی‌ها و مأموریت‌های امنیتی- نظامی را گسترش، تقویت و در صورت نیاز، عملیاتی نماید که فرم بازدارندگی و دفاع ضرورت دارد. واقع‌گرایی تدافعی بر موازنه دفاع - تهاجم تأکید ویژه‌ای دارد. این موازنه استدلال می‌کند که سهولت نسبی در امر دفاع، سختی در غلبه را وضع می‌کند و هزینه‌های دشمن برتر بالا می‌رود، در نتیجه بازدارندگی ایجاد می‌شود. طبرانی شعریاف و درخشه (۱۳۹۹) در پژوهش خود با عنوان «فرایند دولت- ملت‌سازی در اسرائیل؛ چالشی در مسیر ماندگاری و بقاء» که با روش توصیفی تحلیلی انجام شده است، معتقدند این رژیم مبنای وجودی خود را بر هویتی خاص و پیچیده بنیاد کرده است که هرچند در نگاه اول این هویت خاص می‌تواند نقطه قوتی برای بقا و تشکیل یک جامعه محسوب شود، اما ویژگی‌های خاص این هویت بر مبنای نژاد و عدم کثرت جمعیتی آن، برای این رژیم چالش‌هایی را به وجود آورده است. احمدی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با بررسی روابط اقتصادی اسرائیل با کشورها و بازیگران پیرامونی استدلال می‌کند که این رژیم در پوشش روابط اقتصادی به دنبال عادی‌سازی روابط سیاسی و گسترش روابط امنیتی با کشورهاست. بر اساس یافته‌های این پژوهش، روابط و مناسبات اقتصادی اسرائیل در منطقه از سه الگو پیروی می‌کند: روابط اقتصادی پایدار باهدف کنترل و ممانعت از بروز و گسترش تنش، روابط اقتصادی کم‌بازده باهدف حضور در مناطق استراتژیک و نفوذ دیپلماتیک به‌منظور عادی‌سازی روابط امنیتی.

## مبانی نظری

### ژئوپلیتیک

برهم‌کنشی قدرت، سیاست و فضا، بن‌مایه دانش ژئوپلیتیک به شمار می‌رود (حیدری موصولو و کاویانی راد، ۱۳۹۳). حافظانیا، ژئوپلیتیک را به‌عنوان علم مطالعه روابط متقابل جغرافیا، قدرت و سیاست و کنش‌های ناشی از ترکیب آن‌ها با یکدیگر تعریف کرده است (حافظانیا، ۱۳۸۵: ۳۷). سائل بی‌کوهن، جغرافی‌دان معاصر آمریکایی، این تعریف را ارائه می‌دهد: ژئوپلیتیک عبارت است از: مطالعه روابط فضای جغرافیایی باسیاست که تأثیر دوجانبه الگوهای فضایی، اشکال و ساختارها را با عقاید سیاسی و سازمان‌ها بررسی می‌کند (پیشگاهی فرد و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰).

باید توجه داشت که توجه عمده ژئوپلیتیک، به رقابت میان قدرت‌های سیاسی و اشکال دگرگون شونده سلسله‌مراتب قدرت در جهان است؛ سلسله‌مراتبی که دستاورد بازی‌های سیاسی، منطقه‌ای یا جهانی میان قدرت‌هاست (مجتهدزاده، ۱۳۸۱: ۱۲۹). این نکته نیز قابل توجه است که به اعتقاد کارشناسان مربوطه، ژئوپلیتیک ابعاد و جنبه‌های متعددی دارد، به‌ویژه ابعاد این مفهوم از دید سیاسی، نظامی، اقتصادی و نیز فرهنگی اهمیت دارد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۱: ۶۷).

### چالش ژئوپلیتیک<sup>۱</sup>

ایجاد وضعیت برای یک دولت یا کشور بر پایه عوامل ثابت و متغیر ژئوپلیتیکی، چالش ژئوپلیتیک نامیده می‌شود، که طی آن سیاست آن کشور با استفاده از متغیرها و عوامل جغرافیایی تحت تأثیر قرار می‌گیرد. به دیگر سخن، از رهگذر به‌کارگیری عوامل و ارزش‌های جغرافیایی علیه کشور رقیب، سیاست و راهبرد ملی آن‌ها دچار انفعال می‌شود. واحدهای سیاسی برای تضعیف قدرت، منافع و مصالح کشور رقیب از عوامل و روش‌های مختلفی بهره می‌گیرند. عناصر و ارزش‌های جغرافیایی اعم از متغیر و ثابت، طبیعی و انسانی، مکانی و فضایی از آن دست روش‌ها و ابزارها هستند و باعث می‌شوند تا بازیگر خواسته‌ها و اراده خود را بر رقیب تحمیل کند. هدف اولیه هر چالش ژئوپلیتیکی، منفعل‌سازی طرف مقابل برای تغییر رفتار است (حافظ‌نیا، ۱۳۸۵: ۱۲۲).

### روش پژوهش

این پژوهشی به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده و برای تجزیه و تحلیل آن، از روش کیفی استدلال منطقی استفاده شده است. داده‌ها و اطلاعات موردنیاز نیز به شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی گردآوری شده است. همچنین، سعی شده است تا آراء و نظرات شخصیت‌ها و صاحب‌نظران مختلف موردبررسی قرار گیرد و چالش‌های راهبردی و ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی مورد ارزیابی قرار گیرد.

### محدوده مورد مطالعه

دریای مدیترانه و کرانه‌های آن، از گذشته تاکنون از اهمیت فوق‌العاده استراتژیک برخوردار بوده است. بخصوص در قرن ۱۹ مدیترانه از ویژگی‌های خاص برای مبادلات بین‌المللی امپراتوری بریتانیا برخوردار بود. امروزه نیز حوزه مدیترانه برای کشورهای بزرگی همچون ایالات متحده، فرانسه و به درجات پایین‌تری برای اسپانیا، دارای اهمیت ویژه ژئوپلیتیک است. در واقع منافع قدرت‌های بزرگ، مدیترانه را به دریایی بین‌المللی مبدل کرده است، چراکه حوزه مدیترانه محل تلاقی سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا و مسیری مهم برای بازرگانان و مسافران جهان است و وجود تنگه استراتژیک جبل الطارق و کانال سوئز و اهمیت ترابری و کشتیرانی در این حوزه، جایگاه برجسته‌ای به آن بخشیده است. سواحل دریای مدیترانه از جمله نظامی‌ترین مناطق دنیاست. دریای مدیترانه جلوه‌گاه رقابت شرق و غرب، اختلاف اعراب و اسرائیل و تقابل ممالک صنعتی در حال رشد در دو سوی دریاست. ضلع شرقی مدیترانه به‌طور خاص، از حیث موقعیت ژئوپلیتیک و برخورداری از جمعیت شیعه‌مذهب، قابل توجه است. موقعیت این گروه جمعیتی در هم‌جواری با رژیم

صهیونیستی، از نظر تأثیرات نرم و گسترش نفوذ از جایگاهی راهبردی برخوردار است (پیشگاهی فرد، نصرتی و بازدار، ۱۳۹۴: ۲۹).

در حال کرانه‌های شرق مدیترانه، بیش از هر چیز، یادآور و تداعی‌کننده نام فلسطین است. تا قبل از سال ۱۹۱۴ م. ۱۲۹۳ ش، اصطلاح فلسطین بدون اینکه محدوده معین و مشخصی را در برگیرد، به صورتی مبهم به بخش جنوب غربی سوریه که یکی از ولایت‌های تحت سلطه امپراطوری عثمانی بود اطلاق می‌شد و بیشتر ساکنان این سرزمین را در آن زمان عرب‌های مسلمان تشکیل می‌دادند. البته اقلیتی مسیحی و یهودی نیز از دیرباز در آن دیار - به‌ویژه در شهر مقدس اورشلیم - زندگی می‌کردند. این شهر از نظر سه مذهب یهود، مسیحیت و اسلام دارای ارزش و اعتبار مذهبی است. به طوری که پیروان تمام این مذاهب به علت مسائل تاریخی و مذهبی نسبت به این شهر ادعای مالکیت دارند. مرزهای فعلی فلسطین که با کشورهای مصر، اردن، سوریه و لبنان همسایه است، در سال ۱۹۹۲ م. (یعنی زمانی که انگلستان پس از جنگ جهانی اول اجازه قیمومیت بر این سرزمین را از جامعه ملل دریافت کرد)، مشخص شد. از آن پس، ملت فلسطین نیز به مردمی اطلاق شد که پس از تسلط انگلستان بر این سرزمین به منظور کسب استقلال علیه انگلستان و حضور روزافزون مهاجران یهودی در فلسطین سر به شورش برداشتند. پس از پایان جنگ اعراب و اسرائیل، در مجموع حدود ۷۷ درصد از خاک فلسطین تحت سیطره رژیم صهیونیستی قرار گرفت.

فلسطین یکی از عناصر تشکیل‌دهنده هویت مسلمانان در خاورمیانه است و علاوه بر بعد مذهبی و سیاسی، به مسئله حیثیت و هویت مسلمانان تبدیل شده است؛ به طوری که ناتوانی رهبران عرب در پایان دادن به اشغال اسرائیل، عامل تضعیف مشروعیت فرمانروایی حاکمان عرب و سرخوردگی، اضطراب و ناامیدی گسترده و احساس حقارت مسلمانان در مقابل سلطه اروپا، آمریکا و اسرائیل شده است. بر همین اساس، برنارد لوئیس، از مسئله فلسطین به‌عنوان سرشکستگی تحمل‌ناپذیر برای دنیای عرب و اسلام یاد می‌کند. قضیه فلسطین فراتر از تصاحب سرزمین و موضوع خود فلسطین به‌عنوان یک کشور اسلامی پس از تقطیع امپراطوری عثمانی است - چنان‌که سایر کشورها مثل لبنان و سوریه چنین هستند - بلکه بحث جنبه بین‌المللی اسلامی و بین‌ادیانی دارد و با رویکردی تمدنی یادآور تقابل و اقتدار تمدنی اسلام در مقابل سایر ملل و تمدن‌هاست (محمدی، ۱۳۹۴: ۵).



شکل شماره ۲. موقعیت جغرافیایی کشور فلسطین و رژیم اشغالگر صهیونیستی

(<https://www.burningcompass.com/countries/palestine/palestine-map-hd.html>)

## بحث و یافته‌ها

### فرصت‌ها و نقاط قوت رژیم صهیونیستی

به نظر می‌رسد که در حال حاضر اسرائیل دارای روابط خوبی با برخی همسایگان خود است. بهترین وضعیت در روابط اسرائیل و همسایگانش، وضعیت حاکم بر روابط مصر و اسرائیل و سپس روابط اردن و اسرائیل است. روابطی که البته منجر به طبیعی شدن مناسبات این کشور با مصر و اردن نگردید (قاسمی، ۱۳۸۳: ۵۳).

اسرائیل دارای توانایی‌های اقتصادی مناسبی نیز هست. از جمله آن‌ها می‌توان به بهره‌مندی از فناوری روز، ارتباط فزاینده با دنیای سرمایه‌داری، بهره‌مندی از کمک‌های رایگان ایالات متحده و آلمان و نهایتاً رشد اقتصادی بالا اشاره کرد (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۱۰۵).

از نظر سیاسی نیز این رژیم همواره مورد حمایت سیاست‌های هیئت حاکمه ایالات متحده و غرب بوده و هست. از طرف دیگر استراتژی رژیم صهیونیستی بسیار روشن و شفاف است. جنبش صهیونیسم در کنفرانس بال، هدف خویش را کاملاً مشخص و تبیین نموده است. صهیونیسم برای نیل به آرمانش یعنی ایجاد دولت اسرائیل در فلسطین و بخش‌های دیگری از سرزمین‌های عربی بهترین وسایل ممکن را به کار گرفته است. ضمن اینکه از مهم‌ترین علل پیروزی استراتژی صهیونیسم، وفاداری رهبران یهود به اصول خویش و اصرار شدید آن‌ها به خدمت کردن به ملت‌شان بوده است. دین و تاریخ نظامی یهود، سنگ بنیادین استراتژی اسرائیل را تشکیل داده و بهترین عامل مشوق جوانان یهودی در داخل و خارج است و آن‌ها را قانع می‌سازد تا برای ایجاد اسرائیل بزرگ «به تعبیر خودشان در سرزمین تاریخی خود در فلسطین» بجنگند. از سوی دیگر، ارتش اسرائیل یکی از مهم‌ترین نقاط قوت استراتژی نظامی آن را تشکیل می‌دهد. یکی دیگر از نقاط قوت این رژیم، مقبولیت مردمی در میان مردم اروپاست؛ که یکی از مهم‌ترین داشته‌های این رژیم به شمار می‌رود. اسرائیل بر ایجاد سازمان اطلاعاتی خود که از کارآمدترین شبکه‌های اطلاعاتی جهان محسوب می‌شود، تأکید فراوان دارد. این دستگاه برای آگاهی اسرائیل از دقیق‌ترین اخبار و اطلاعات کشورهای عربی، نیروهای مسلح و اهداف سیاسی و نظامی دشمن، در شرایط و زمان‌های مختلف کمک شایانی به این رژیم کرده است. همچنین، اسرائیل به وسایل جنگ روانی توجه شایانی دارد؛ به‌ویژه در زمان جنگ، از این اصل با به‌کارگیری وسایل مختلف تبلیغاتی از قبیل رادیو و تلویزیون، به‌منظور تأثیر در روحیه نیروهای ارتش‌های جهان بهره می‌جوید (صفاتاج، ۱۳۹۰).

اسرائیل در تلاش به‌منظور تحقق اهداف خویش سعی می‌کند از طریق اشغال نظامی، طبیعی، صنعتی و فرهنگی این مناطق (مناطق فلسطینی)، هدف خود را برای تحمیل «واقعیت موجود» تحقق بخشد. در این عمل به انتظار موافقت هیئت‌های بین‌المللی و رضایت دولت‌ها نمی‌نشیند (صفاتاج، ۱۳۹۰).

### چالش‌های درونی رژیم صهیونیستی

وجود مبارزان فلسطینی: در سطح داخلی، اسرائیل با مبارزان فلسطینی روبرو بوده که جنگ با اسرائیل و نابودی آن را هدف خود قرار داده‌اند. این گروه‌ها از طریق فعالیت‌های زیرزمینی و اجرای عملیات ضد اسرائیلی، همواره درصدد ضربه زدن به اسرائیل بوده‌اند (قاسمی، ۱۳۸۳: ۵۱).

مسئله آوارگان فلسطینی: مسئله دیگری که برای اسرائیل تأثیر جمعیتی دارد و می‌تواند موازنه جمعیتی را به زیان اسرائیل تحت تأثیر قرار دهد، مسئله آوارگان فلسطینی است که همچنان تقاضای بازگشت به سرزمین خود را دارند.



تقاضایی که اگر بی‌پاسخ بماند، اسرائیل را با یک چالش دائمی روبرو می‌سازد و اگر اجرا شود، دگرگونی‌های جمعیتی زیادی در سرزمین‌های اشغالی (۱۹۶۷)، به زیان اسرائیل به وجود خواهد آورد (قاسمی، ۱۳۸۳: ۷۱).

### شکاف و دودستگی‌های سیاسی، اجتماعی و قومی

اختلاف بر سر نوع رفتار با فلسطینی‌ها: پس از پذیرش روند صلح از سوی مقامات اسرائیل، جامعه اسرائیل هم در سطح نخبگان و رهبران سیاسی و هم در سطح اجتماعی، دچار شکاف و دودستگی گردید. شکافی که در یک‌طرف آن جریان میانه‌رو قرار داشت که خواستار مصالحه با اعراب و فلسطینی‌ها بود و در طرف دیگر آن جریان افراطی و تندرو قرار داشت که خواستار تداوم سیاست مشت‌آهنین بود. نتیجه این دودستگی و شکاف، اختلاف بین جریان‌های مختلف موجود در جامعه اسرائیل بود که نمود آن را در حادثه‌ترین حالت، در ترور اسحاق رابین و عدم تداوم کابینه‌های اسرائیل و تغییر پی‌درپی آن‌ها می‌توان مشاهده کرد (قاسمی، ۱۳۸۳: ۵۲).

ترکیب جمعیتی به نفع مسلمانان: نسبت مسلمانان به یهودیان در خاک این رژیم و نرخ دو برابری رشد جمعیت آن‌ها، یکی از چالش‌های سیاسی رژیم صهیونیستی است (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۱-۲۲۸).

مواجه مردمی با فرهنگ‌های مختلف با یکدیگر: در روند فراهم کردن عنصر جمعیت و شکل دادن ملت یهود، بنیان‌گذاران اسرائیل تلاش کردند با اتکا به عناصر پیونددهنده یهودیان سراسر جهان به یکدیگر، آن‌ها را به صورت ملتی همبسته و یکپارچه معرفی کنند. لیکن به‌رغم تلاش‌ها، یهودیان گردآمده در اسرائیل به‌عنوان یک ملت، گرفتار شکاف‌هایی هستند که پیوند خوردن آن‌ها با یکدیگر بر محور عنصر یهودیت را نیز دشوار می‌کند. در این زمینه می‌توان به شکاف بین اشکنازی‌ها و سفاردی‌ها و شکاف ناشی از خرده‌فرهنگ‌ها در اسرائیل اشاره کرد (قاسمی، ۱۳۸۳: ۵۹).

درواقع، یکی از شکاف‌های مهمی که در سال‌های اخیر جامعه اسرائیل را به سمت نوعی نارضایتی و بی‌ثباتی سوق داده است، «تبعیض قومی-طبقه‌ای» میان اشکنازی و سفاردی‌هاست (محمدی، ۱۳۹۴: ۷). موضوعی که در صورت شدت گرفتن می‌تواند به فروپاشی یکپارچگی درونی اسرائیل منجر شود و ثبات و امنیت این کشور را به خطر اندازد. نکته مهم‌تر اینکه جمعیت یهودی اسرائیل (که خود دچار عدم یکپارچگی است)، در کنار جمعیت عرب فلسطین قرار گرفته است (قاسمی، ۱۳۸۳: ۶۸)، که این امر نگرانی در خصوص آینده اسرائیل و موجودیت دولت آن را دوچندان می‌کند. کتاب «چالش‌های ساختاری رژیم صهیونیستی»، شکاف بین دین‌داران و سکولارها، شکاف نژادی درون دینی (اشکنازی، سفاردیسم، فلاشا و ...) و نهایتاً چالش بین صهیونیست و پست صهیونیسم را به‌عنوان شکاف‌های فرهنگی اجتماعی رژیم صهیونیستی برشماری کرده است (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۱-۲۲۸).

اختلافات ایدئولوژیک و چالش مشروعیت: چالش داخلی بعدی، به مشروعیت مربوط می‌شود. اسرائیل از زمان تشکیل در سال (۱۹۴۸)، همواره با دو مسئله حیاتی مشروعیت و امنیت مواجه بوده و این دو مشکل، پیوسته بقا و موجودیت آن را تهدید کرده است. این دولت از همان ابتدا، با بحران مشروعیت در داخل و عدم شناسایی بین‌المللی به‌ویژه از طرف دولت‌های اسلامی و عرب منطقه مواجه شد (محمدی، ۱۳۹۴: ۶). در این راستا علیرغم اینکه ایدئولوژی صهیونیستی یکی از پایه‌های مشروعیت اسرائیل بوده، این ایدئولوژی از سوی جریان‌های مختلف داخل اسرائیل با چالش‌هایی روبرو شده است که در مجموع، این چالش‌های فکری، بحث‌های جدی درباره رابطه دین و دولت، تعریف از یهود و دولت یهود مطرح نموده که با آینده اسرائیل به‌شدت گره‌خورده است. چالش‌های ایدئولوژیک در اسرائیل عبارت‌اند از: ۱- چالش بین

متدینین و لائیک‌ها ۲- چالش درونی بین یهودیان متدین (ارتدوکس، اصلاح‌گرا و محافظه‌کار) ۳- چالش بین متدینان ارتدوکس (قوم‌گرا و متدینان حارادایم) ۴- چالش‌های دینی بین یهودیان شرقی و غربی (فوزی، ۱۳۸۳: ۹۳-۱۰۳).

اختلاف پیرامون مفاهیمی اساسی مانند یهودیت، صهیونیسم و دولت، یکی از اختلافات اصلی در جامعه صهیونیستی بوده است. در یک طرف این تضاد، بنیادگرایان مذهبی طرفدار صهیونیسم و در طرف دیگر، سکولارهای منادی پست صهیونیسم قرار دارند. از دیگر عوامل افول اسرائیل، کاهش قدرت آمریکا در منطقه جنوب غرب آسیا (خاورمیانه) است. آمریکایی که هم‌پیمان و حامی رژیم صهیونیستی است. پایداری انقلاب اسلامی در عرصه مقابله با آمریکا، اختلافات آمریکا با اتحادیه اروپا، چین و روسیه، ظهور قدرت‌های جدید در منطقه و موج رو به گسترش بیداری اسلامی در بین ملت‌های مسلمان، از مهم‌ترین علل افول قدرت آمریکا در منطقه است (محمدی، ۱۳۹۴: ۱۲).

**وابستگی جدی به مهاجرت و پدیده مهاجرت معکوس:** اسرائیلی که از مهاجران شکل گرفته، به شدت به منابع مهاجرت نیازمند است. اگر این منابع مهاجرت - که همان کشورهای دارای جمعیت یهودی هستند - از جمعیت یهودی خالی گردد، یا امکان جذب یهودیان آن‌ها در اسرائیل فراهم نشود، امکان ادامه روند افزایش جمعیت اسرائیل از بین خواهد رفت و ترکیب جمعیتی به زبان اسرائیل و به سود اعراب فلسطینی تغییر خواهد کرد. بررسی مهاجرت‌های معکوس گذشته نشان می‌دهد که روند این مهاجرت‌ها به‌رغم مسلط شدن اسرائیل بر اوضاع و کسب پیروزی‌های متعدد، نه تنها کاهش پیدا نکرده، بلکه روندی صعودی داشته است. به این ترتیب مهاجرت معکوس و برهم خوردن توازن جمعیتی، از جمله چالش‌های مهم رژیم صهیونیستی می‌باشد (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۱-۲۲۸).

اساس شکل‌گیری رژیم صهیونیستی بر تشویق یهودیان به مهاجرت از سراسر جهان به فلسطین بود. با وجود آنکه صهیونیست‌ها موفق شدند جمعیت زیادی را در رژیم جعلی خود گرد هم بیاورند، اما امروزه این رژیم با پدیده‌ای به نام «مهاجرت معکوس» مواجه شده است. در این پدیده، ساکنان سرزمین‌های اشغالی به دلایل مختلف، به‌ویژه ناامنی مستمر و عدم تحقق رؤیای «رفاه اجتماعی»، اسرائیل را ترک و به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند (محمدی، ۱۳۹۴: ۸).

گزارش محرمانه دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی آمریکا درباره رژیم صهیونیستی، بازگشت بیش از یک و نیم میلیون یهودی روس و غربی ساکن سرزمین‌های اشغالی را به روسیه و کشورهایی در اروپا و کاهش زادوولد در میان این یهودیان را در مقابل افزایش زادوولد بین فلسطینیان و بازگشت آوارگان فلسطینی به کشورشان را پیش‌بینی کرده است که به مرور زمان تفوق و برتری جمعیتی فلسطینیان بر یهودیان ساکن سرزمین‌های اشغالی را به دنبال دارد (سازمان سیا، ۱۳۹۴).

**امنیتی بودن فضای جغرافیای، سیاسی و اجتماعی:** جغرافیای کنونی رژیم صهیونیستی را حلقه‌ای از کشورهای مسلمان و عرب پیرامون آن فراگرفته‌اند و فشارهای مرزی متعاقب، از جمله محدودیت‌ها و مشکلاتی است که رژیم صهیونیستی با آن روبرو بوده و این مسئله فشار روانی دیگری برای این رژیم می‌باشد (طیرانی شعراف و درخشه، ۱۳۹۹: ۷). همچنین، نفوذ نظامیان در سیاست و میلیتاریستی و امنیتی بودن فضای سیاسی اجتماعی رژیم صهیونیستی (که لازمه حکومت‌داری این رژیم است و سایه بحران امنیت را همواره بر سر مردم خود گسترانده است)، یکی از چالش‌های سیاسی رژیم صهیونیستی است (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۱-۲۲۸).

## چالش‌های بیرونی یا مرکب رژیم صهیونیستی

بحران هیدروپلیتیک و انرژی و ضعف نسبی جمعیت: بحران آب و انرژی از جمله بحران‌های اقتصادی رژیم صهیونیستی است (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۱-۲۲۸). دکتر عبدالله الدروبی، (مدیر اداره منابع آبی در مرکز العربی برای مطالعات مناطق خشک و اراضی بایر) در مقاله خود می‌نویسد: مسئله آب اندک‌اندک خود را به‌صورت عاملی استراتژیک در سرزمین عربی نشان داده و به یک مسئله امنیتی دارای اولویت تبدیل شده که شاید اهمیتش از امنیت نظامی هم فراتر رفته است؛ چراکه امنیت آبی در کنار امنیت غذایی، دو رکن اساسی امنیت ملی است. به گفته الدروبی، واکنش کشورهای عربی به این مسئله بسیار دیر صورت گرفت. زیرا از نیمه دهه پنجاه و شصت میلادی، آب محور نزاع سیاسی بین عرب‌ها و رژیم صهیونیستی شده است. سخنان بن‌گوریون در سال ۱۹۵۶ که گفته بود ما با اعراب وارد جنگ آب‌شده‌ایم، بیانگر همین مسئله است. در نتیجه همین نبرد، موشه دایان بعد از جنگ ۱۹۶۷ گفت که سرنوشت رژیم یهودی در فلسطین به مسئله آب بسته است و «ما بر اورشلیم [قدس] مسلط شدیم و در راه تسلط بر یثرب و بابل هستیم و مسیر بابل از اراضی رود فرات می‌گذرد». این یک واقعیت مهم است که نیاز امروز فلسطین اشغالی به منابع آبی، بیش از منابعی است که امروز در دسترسش است؛ حتی در سال‌هایی که میزان بارش، متوسط است (تیبین، ۱۳۹۶). بر همین اساس است که منازعه آب، منازعه‌ای جدی خواهد بود که در پرتو شرایط و سیاست‌های فعلی حاکم بر اسرائیل و جهان عرب، ناگزیر رخ خواهد داد و در مجموع می‌توان پتانسیل نزاع را در این حوزه بالا ارزیابی کرد (افتخاری، ۱۳۷۹: ۱۷۵).

۲-۳-۵. وضعیت دشوار جغرافیایی و نداشتن عمق استراتژیک و احساس تهدید از حملات کلاسیک و چریکی: مسئولان اسرائیل از طولانی شدن هر جنگی وحشت دارند و به‌هیچ‌وجه خواستار طولانی شدن هیچ جنگی نیستند. عمق استراتژیک کم، نداشتن کوه‌های بلند یا ناهمواری، وجود دشمنی توانا بنام مقاومت فلسطین و قرار داشتن کلیه شهرهای مهم آن در تیررس موشک‌های مقاومت از دیگر مسائل اساسی این رژیم است (دهقانی، ۱۳۹۳). اسرائیل سعی بسیاری در جهت توسعه و گسترش سرزمین‌های اشغالی خود دارد تا از عمق جغرافیایی لازم برای مقابله با هر نفوذ عربی برخوردار شود. با اینکه اسرائیل در جنگ ژوئن (۱۹۶۷)، مساحتی چند برابر مناطق اشغالی در جنگ (۱۹۴۸) را به تصرف خود درآورد، اما در عین حال بخش شمالی و میانی اسرائیل، هنوز هم یک نقطه ضعف در پیکره اسرائیل محسوب شده و اعراب می‌توانند با استفاده مناسب از آن، در تهاجمی قاطع، اسرائیل را به دونیم تقسیم کنند. لذا حملات ارتش‌های منظم همسایگان به خاک رژیم صهیونیستی، سلاح‌های استراتژیک دیگر کشورهای منطقه و حملات چریکی گروه‌های مخالف رژیم صهیونیستی، از جمله تهدیدات خارجی امنیت ملی رژیم صهیونیستی است (چوپانی و مبارعاسی، ۱۳۹۰: ۶۲).

انزوای منطقه‌ای و جهانی: انزوای فراینده منطقه‌ای یکی از چالش‌های سیاسی رژیم صهیونیستی است (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۱-۲۲۸). فقدان وجود متحدان منطقه‌ای و وجود فشارهای بین‌المللی از سوی قدرت‌های بزرگ، از جمله تهدیدات خارجی امنیت ملی رژیم صهیونیستی بیان شده است (چوپانی و مبارعاسی، ۱۳۹۰: ۶۲). استراتژی اسرائیل بر اصول و مبانی غیرعادلانه و غیرقانونی بنا شده است. در رابطه با اهداف و شیوه‌های عملکرد نیز هرگز به تعهدات و عرف بین‌المللی پایبند نبوده است. به عبارت دیگر، یک استراتژی غیرقابل قبول در نزد مجامع بین‌المللی محسوب می‌گردد. به دلیل ارتکاب جرائم و تخلفات بسیار، برخلاف عرف و قوانین بین‌المللی، اسرائیل از انزوای شدید خود در جهان اسلام رنج برده است. در چنین وضعیتی، اعراب در صورت بهره‌برداری مناسب از این مسئله قادر خواهند بود اسرائیل را در یک تنگنای بین‌المللی قرار دهند (صفتاج، ۱۳۹۰).

انقلاب اسلامی ایران و فرایند بیداری اسلامی و محور مقاومت: انقلاب اسلامی و بیداری اسلامی یکی از چالش‌های سیاسی رژیم صهیونیستی است (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۱-۲۲۸). در کتاب «چالش‌های ساختاری رژیم صهیونیستی»، انقلاب اسلامی و ایران هسته‌ای، حزب‌الله لبنان، جنگ ۳۳ روزه و پیامدهای امنیتی، جنبش حماس، جنبش جهاد اسلامی و جنبش اسلامی سرزمین‌های اشغالی ۱۹۴۸ (که در ادامه حرکت سازمان شبه‌نظامی اسره‌الجهاد و حزب‌الله فلسطین تعریف می‌شود)، از جمله بحران‌های امنیتی رژیم صهیونیستی عنوان شده‌اند (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۷۱-۲۲۸).

علاوه بر این، اسرائیل، در مرزهای شمالی در ارتباط با لبنان، در دو دهه گذشته با عملیات مبارزان جنبش مقاومت لبنان به‌ویژه حزب‌الله لبنان روبه‌رو بوده است. هنوز مسائل حل‌نشده بسیاری بین لبنان و اسرائیل وجود دارد و هنوز نیروهای مقاومت لبنان با این عنوان که اسرائیل به‌طور کامل خاک لبنان را تخلیه نکرده است، خود را آماده عملیات بر ضد اسرائیل نگاه داشته‌اند. در مرز سوریه و اسرائیل نیز وضعیت برای اسرائیل تهدیدآمیز است. شرایطی که در مرزهای اسرائیل با سوریه و لبنان حاکم است، موجب شده تا تل‌آویو نتواند در مرزهای شمالی احساس امنیت کند. از سوی دیگر، به‌رغم بهبود روابط اسرائیل با مصر و اردن، گروه‌های سیاسی قدرتمندی همچون حزب عمل اسلامی در اردن و اخوان المسلمین، جهاد اسلامی و جماعت اسلامی در مصر، بر مقابله با اسرائیل تأکید دارند. در سطحی فراتر، مردم کشورهای همسایه اسرائیل از جمله مردم مصر و اردن، همچنان از اسرائیل به‌عنوان دشمن یاد می‌کنند. از سوی دیگر، بیگانه و ناخوانده بودن اسرائیل در منطقه، عدم یکپارچگی آن با دولت‌های منطقه، زائیده امپریالیسم بودن آن و منزوی بودنش در ترتیبات منطقه‌ای، انطباق اسرائیل با محیط را با دشواری مواجه کرده است (قاسمی، ۱۳۸۳: ۵۴).

رژیم صهیونیستی طی ۹ سال در چهار جنگ مهم با حزب‌الله لبنان و گروه‌های مقاومت فلسطین شکست خورد. البته در جنگ ۵۱ روزه، اوضاع تغییر کرد و مبارزان فلسطینی با رونمایی از تجهیزات نظامی خود، اسرائیلی‌ها را غافلگیر کردند و شکستی دیگر را متوجه اسرائیل نمودند. اکنون که گروه‌های مقاومت اعلام نموده‌اند به تسلیحات و موشک‌های پیشرفته‌تری نسبت به قبل دست پیدا کرده‌اند، تهدیدات امنیتی بیش‌ازپیش موجودیت اسرائیل و بقای این رژیم را به چالش خواهد کشید. از سوی دیگر شکست چندمرحله‌ای این رژیم تنها در برابر جریان مقاومت در لبنان نشان داد که این رژیم و حامی اصلی آن یعنی دولت آمریکا چقدر شکننده هستند (محمدی، ۱۳۹۴: ۳).

اصولاً شکل‌گیری جنبش مقاومت در مقابل رژیم صهیونیستی از نوعی بیداری اسلامی ناشی می‌شود که در غیر آن، باید منتظر پذیرش درخواست‌ها و برنامه‌های رژیم صهیونیستی و تسلیم در مقابل آن می‌بودیم. بیداری اسلامی سبب شد مسئله فلسطین فقط به‌عنوان یک مسئله سرزمینی یا قومی (عرب) باقی نماند؛ بلکه جایگاه ویژه‌ای در امت اسلامی بیابد و فرا سرزمینی و فراملیتی شود. از این جهت می‌توان گفت جریان بیداری اسلامی، هم‌الگوی مقاومت را تقویت کرد و هم اینکه مسئله فلسطین را از موضوعی سرزمینی و نژادی به موضوعی کلان در سطح نظام و تمدن اسلامی تبدیل کرد (محمدی، ۱۳۹۴: ۶). جدیدترین و مهم‌ترین رخداد در این زمینه، پیروزی جبهه مقاومت بر داعش و حامیان منطقه‌ای و جهانی‌اش، آن‌هم از طریق تشکیل یا تقویت هسته‌های مرکزی یک اتحاد مردم پایه میان مردم کشورهای ایران، عراق، سوریه، لبنان، افغانستان و پاکستان است که نقش مؤثری بر قدرت امریکا و اسرائیل در منطقه و جهان داشته و خواهد داشت.

تأیید غیرواقعی بودن هولوکاست در برخی تحقیقات علمی: از جمله چالش‌های اساسی اسرائیل، زیر سؤال رفتن مسئله

هولوکاست است. موضوعی که در ادبیات سیاسی جهان به‌طور مکرر از آن سخن گفته می‌شود. بر اساس این داستان، یهودیان مدعی هستند که در جریان جنگ جهانی دوم، شش میلیون یهودی به دستور شخص هیتلر و با نیت نژادپرستانه و یهود ستیزانه نابود شده‌اند. امروزه باگذشت حدود هفت دهه از آن جنگ خانمان‌سوز، در سایه همت و شجاعت تعدادی اندک از محققان در غرب که معروف به «مورخان تجدیدنظرطلب» هستند، دروغ بودن داستان هولوکاست به‌طور علمی و مستند به اثبات رسیده است. سؤال این است که چرا یهودیان چنین دروغ بزرگی را جعل کردند؟ در واقع جعل داستان هولوکاست صرفاً یک «مظلوم‌نمایی» نزد افکار عمومی جهان بود تا یهودیان به اصطلاح «آواره» و «مظلوم» بتوانند حضور اشغال‌گرانه و غاصبانه خود را در سرزمین فلسطین توجیه کنند و البته، با ادعای خسارت از آلمان، بودجه لازم برای تأسیس دولت اسرائیل را در آنجا فراهم آورند (دوست محمدی، ۱۳۹۱: ۱۸۳).

دروغ بزرگ هولوکاست و داستان کشته شدن ۶ میلیون یهودی توسط آلمان هیتلری، صرفاً یک تحریف تاریخی نیست. جامعه یهود و رژیم صهیونیستی منافع بی‌شماری از این افسانه می‌برند که «مارک وبر» محقق آمریکایی و مورخ برجسته متخصص هولوکاست، به برخی از آن‌ها اشاره می‌کند و نشان می‌دهد که حتی اگر چنین حادثه ساختگی واقعیت داشت، بازهم آنچه یهودیان اکنون به نام آن انجام می‌دهند، چیزی جز یک سوءاستفاده غیراخلاقی نیست (وبر، ۱۳۸۵: ۶۴). افزایش اختلافات با اتحادیه اروپا: غیرقانونی دانستن مرزهای ۱۹۶۷ (شهرک‌های کرانه باختری)، حقوق بشر و مذاکرات صلح و نهایتاً راه‌حل دو دولت- دو ملت را می‌توان اصلی‌ترین موضوعات اختلافی میان اتحادیه اروپا و رژیم صهیونیستی دانست. تل‌آویو، راه‌حل ترمیم چهره خویش را در میان افکار عمومی اروپایی‌ها- که سه موضوع بالا موجب خدشه‌دار شدن آن شده است- به کار گرفتن دو کلیدواژه «یهودستیزی» و «هولوکاست» به‌عنوان نقشه راه می‌داند (فایضی، ۱۳۹۴).

### پیش‌بینی‌های انجام‌شده درباره آینده مبهم رژیم صهیونیستی

ملک عبدالله دوم پادشاه اردن، در مصاحبه با روزنامه آمریکایی وال استریت ژورنال هشدار داد که اگر فرایند سازش در خاورمیانه میان اسرائیل و فلسطین محقق نشود، آینده طولانی‌مدت اسرائیل درخطر قرار خواهد گرفت (ملک عبدالله، ۱۳۸۹).

چندی پیش برخی از پایگاه‌های خبری، بخش‌هایی از گزارش محرمانه دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی آمریکا درباره رژیم صهیونیستی که به بیرون درز یافته بود را منتشر کردند. سازمان سیا که پیش‌تر، فروپاشی سریع و غیرمنتظره رژیم نژادپرست آفریقای جنوبی و همچنین فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی سابق اوایل سال (۱۹۹۰) میلادی را نیز پیش‌بینی کرده بود، در این گزارش، درباره بقای رژیم صهیونیستی پس از ۲۰ سال آینده ابراز شک و تردید کرده است (سازمان سیا، ۱۳۹۴).

بر اساس تجزیه‌وتحلیل آینده‌پژوهان سازمان جاسوسی مرکزی آمریکا (سیا) که به نمایندگان سنای منتخب در امور اطلاعات و کمیته منتخب دائم مجلس نمایندگان در امور اطلاعات ارائه شده است، اسرائیل تا سال ۲۰۲۹ بیشتر دوام و بقا نخواهد یافت. در این گزارش، وخامت اوضاع اقتصادی، تهدیدهای امنیتی و کاهش احساس تعلق به دین یهود، از مهم‌ترین دلایل مهاجرت معکوس در اسرائیل نام‌برده شده است. ضمناً شانزده مؤسسه و نهاد اطلاعاتی آمریکا در پژوهشی به این نتیجه رسیده‌اند که اسرائیل تا سال (۲۰۲۵) فرومی‌پاشد. پژوهش مذکور مهاجرت معکوس یهودیان از

فلسطین به کشورهای اولیه خود را از دلایل اصلی این فروپاشی عنوان داشته است (محمدی، ۱۳۹۴: ۹). در روایتی که در بحارالانوار از امیر مؤمنان (علیه‌السلام) نقل شده، در این زمینه چنین آمده است: یهود برای تشکیل دولت خود در فلسطین، از غرب [به منطقه عربی خاورمیانه] خواهند آمد. عرب‌ها و سایر مسلمانان همگی مشترکاً برای نجات فلسطین قیام خواهند کرد. عرب‌ها سه بار با یهود می‌جنگند و در مرحله چهارم که خداوند ثبات قدم و ایمان و صداقت آن‌ها را دانست، همای پیروزی بر سرشان سایه می‌افکند (مجلسی، ۱۰۷۰: ۵۹). البته سند این حدیث از سوی مرکز پاسخگویی به سؤالات دینی، نامعتبر اعلام شده است (سایت اینترنتی پاسخگو، ۱۳۹۰).

سید عبدالله حسینی، از محققین مرکز اسلامی ژوهانسبورگ، در مقاله‌ای با استناد به تفسیر ریاضی از سوره‌های مبارکه اسراء و کهف، از پیش‌بینی نابودی رژیم صهیونیستی توسط امام زمان (عج) در سال (۱۴۰۱) ه.ش. مطابق با (۲۰۲۲) م. خبر داده است. وی می‌نویسد: خداوند بزرگ با قدرت‌نمایی تمام، نه تنها مسئله زوال اسرائیل و ظهور حضرت مهدی (عج) را در قالب تمثیل بیان کرده و برای اصحاب درایت با زبان اشارت سخن رانده است، که با زبان مدقن ریاضی و با استفاده از ارزش‌های عددی و معادلات ریاضی، بر این اشارات و برداشتها چنان صحنه گذاشته است که اگر در متن قرآن بر آن تصریح می‌کرد، از این صریح‌تر و بلیغ‌تر نمی‌توانست باشد (حسینی، ۱۳۹۱).

در کتاب «سقوط اسرائیل»، ضمن بیان این نکته که احادیث غیبی که بیانگر پایان کار یهود و سقوط دولت اسرائیل در آخرالزمان و محو آن از عرصه وجود به دست مجاهدان می‌باشد، چه در منابع شیعه و چه سنی، بسیارند و منابع بیشتر این احادیث نیز نزد مسلمین از درجه اول اعتبار برخوردارند، سه امر به‌عنوان مقدمات سیاسی سقوط اسرائیل بیان شده است:

۱- جایگزینی اعراب سازش‌کار با اسرائیل، با پارسیان اهل مبارزه با اسرائیل،

۲- پیدایش رهبری نوین و جریان جایگزین طی دو حرکت تاریخی،

۳- ظهور مقاومت ضد صهیونیستی در سرزمین شام (الفضالوی و ذوالقدر، ۱۳۸۵: ۱۳۰-۱۸۴).

رهبری معظم ایران در مورخ ۹۴/۶/۱۸ چنین بیان داشته‌اند: بعد از اتمام این مذاکرات هسته‌ای، شنیدم صهیونیست‌ها در فلسطین اشغالی گفتند فعلاً با این مذاکراتی که شد، تا ۲۵ سال از دغدغه ایران آسوده‌ایم؛ بعد از ۲۵ سال فکرش را می‌کنیم. بنده در جواب عرض می‌کنم اولاً شما ۲۵ سال آینده را نخواهید دید. ان‌شاءالله تا ۲۵ سال دیگر، به توفیق الهی و به فضل الهی چیزی به نام رژیم صهیونیستی در منطقه وجود نخواهد داشت (خامنه‌ای، ۱۳۹۴).

## نتیجه‌گیری

در فضای سیاسی بین‌المللی و مناسبات جهانی، همه کشورها برای بقا و ادامه حیات و موجودیت سیاسی خود علاوه بر بهره‌مندی از نقاط قوت، همواره با چالش‌ها و تهدیداتی مواجه هستند. در این میان وضعیت کشور (جعلی) اسرائیل از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار شده است. این کشور که به‌عنوان یک کشور یهودی با فشار و دسیسه قدرت‌های بزرگ در قرن بیستم و در قلب یکی از کشورهای مسلمان منطقه غرب آسیا شکل گرفت، چالش‌های ژئوپلیتیکی مهمی را هم برای کشورهای مسلمان منطقه به وجود آورد و هم خود متأثر از این چالش‌ها نگران آینده حیات سیاسی خود است.

اسرائیل تنها کشور با شهروندان عمدتاً یهودی در جهان است. این کشور هرچند عضو رسمی سازمان ملل متحد است و در حال حاضر با بیش از صد و پنجاه کشور جهان روابط دیپلماتیک دارد، در مقابل از سوی ده‌ها کشور دیگر عضو سازمان ملل به‌عنوان یک کشور به رسمیت شناخته نمی‌شود. درعین‌حال، رژیم صهیونیستی برخی فرصت‌ها را در اختیار

دارد که از نقاط قوت آن به شمار می‌روند. مهم‌ترین این فرصت‌ها و نقاط قوت عبارت‌اند از: روابط خوب با برخی همسایگان، توانایی‌های اقتصادی، توجه جدی به موضوع پیشرفت علمی و فناوری، تفکرات صهیونیستی هیئت حاکمه امریکا، وفاداری رهبران و فرماندهان، دین یهود، ارتش اسرائیل، سازمان اطلاعاتی کارآمد و توانایی در عرصه جنگ روانی.

با این وجود برخی صاحب‌نظران معتقدند این رژیم در دهه‌های آینده قادر نخواهد بود بر حجم انبوه مشکلات داخلی و بین‌المللی خود فائق آید و در نتیجه آینده‌ای مبهم و تاریک در انتظار آن است. به این ترتیب مسئله فروپاشی رژیم صهیونیستی و نابودی آن در برخی محافل سیاسی مرتب مطرح می‌شود.

البته طرح مسئله فروپاشی رژیم صهیونیستی، گذشته از دارا بودن پایه‌های قرآنی، دارای شواهد و استنادهای زیاد تجربی و عقلی نیز هست و می‌توان با تجربه‌های تاریخی ذکر شده در برخی نظریه‌ها، چنین زوالی را پیش‌بینی کرد. برای مثال بر اساس نظریه توین بی، اتخاذ سیاست‌های میلیتاریستی، آخرین مرحله از حیات یک تمدن یا دولت فرض می‌شود که وضعیت موجود رژیم صهیونیستی همین امر را تأیید می‌کند. یا اینکه بر اساس نظریه ابن خلدون می‌توان ادعا کرد هم‌اکنون نسلی در رژیم صهیونیستی به‌ویژه در ارتش این رژیم روی کار آمده که از حمیت و شجاعت نسل اول برخوردار نیست. بر اساس نگاه فارابی استحاله ارزش‌ها یکی از دلایل آغاز زوال یک ساختار سیاسی و اجتماعی به شمار می‌رود که امروزه شاهد تخریب ارزش‌های یهودی تحت تأثیر امواج مدرنیته و پست‌مدرنیته و تردید در باورها به آرمان‌های مندرج در اندیشه صهیونیسم در اسرائیل هستیم. رژیمی که روزی باهدف استقرار یهودیان سراسر دنیا و باهدف زمینه‌سازی برای ظهور منجی تشکیل شد، امروزه به کانون اصلی هم‌جنس‌بازان دنیا و محلی برای اباحه‌گری و فساد مبدل شده است که به آن پایتخت هم‌جنس‌بازان دنیا نیز گفته می‌شود. از دید سوروکین، علائم خاصی چون بروز تناقض‌ها و تضادهای روزافزون اجتماعی و آشفته‌گی و پریشانی فرهنگی و غلبه کمیات بر کیفیات و کاهش چشمه‌های خلاقیت به‌خصوص در امور معنوی، از سقوط قریب‌الوقوع این تمدن خبر می‌دهند. با در نظر گرفتن الگوی زوال تمدنی قرآن کریم در سه حوزه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، می‌توان به وجود مواردی نظیر فساد حاکمان، بی‌کفایتی آن‌ها، استحاله ارزش‌ها، ظلم، فقدان استقلال، سستی در دفاع و جهاد، تفرقه و دوگانگی، رشوه، ربا، اسراف و تبذیر، رفاه و خوش‌گذرانی و ... اشاره کرد که امروزه جامعه صهیونیستی را دچار بی‌تعدالی و آنومی کرده و آن را در مسیر زوال قرار داده است (درخشه و صادقی‌زاده، ۱۳۹۴: ۲۳۷-۲۳۸).

این ادعاها را با فهرستی از چالش‌های درونی و نیز تهدیدات بیرونی اسرائیل می‌توان مورد تأیید قرارداد. به نظر می‌رسد که مهم‌ترین نقاط ضعف درونی این رژیم مواردی از قبیل وجود مبارزان فلسطینی، شکاف و دودستگی اجتماعی، ناهمگونی جمعیت و ساکنان در خاک رژیم صهیونیستی و عدم وجود همبستگی درونی، چالش‌های ایدئولوژیک، ناامنی درونی، تبعیض قومی - طبقاتی میان یهودیان اروپایی و آمریکایی در برابر یهودیان سایر نقاط جهان، مهاجرت معکوس و تأثیر منفی آن بر جمعیت و ساختار طبقاتی جامعه اسرائیل به دلیل ضعف ایده صهیونیست و کاهش امنیت و رفاه اجتماعی را شامل می‌شود. همچنین مهم‌ترین تهدیدات بیرونی یا مرکب رژیم صهیونیستی عبارت‌اند از: چالش فزاینده رژیم صهیونیستی در منطقه دریای سرخ، روند کاهنده قدرت امریکا در سطح جهان خصوصاً در جنوب غرب آسیا، ارتقای وضعیت تشکیلات خودگردان فلسطین به منزله عضو ناظر در مجمع عمومی سازمان ملل، تأثیر منفی بحران اقتصادی کشورهای اروپایی و امریکا بر اقتصاد رژیم صهیونیستی، مشکلات با مردم و برخی گروه‌های سیاسی قدرتمند اردن و

مصر، مشکل انطباق با محیط ژئوپلیتیک منطقه، عمق استراتژیک کم و نداشتن کوه‌های بلند یا ناهمواری، وجود دشمنی توانا به نام مقاومت فلسطین و قرار داشتن کلیه شهرهای مهم آن در تیررس موشک‌های مقاومت، حزب‌الله و سوریه. شکست منطق "حق دفاع از خود" و مشروعیت حملات رژیم صهیونیستی در افکار عمومی، بیداری اسلامی و تبدیل مسئله فلسطین از یک مسئله سرزمینی و قومی (عربی) به یک مسئله اسلامی و جهانی و نهایتاً صداهای بلند شده در تأیید دروغ بودن هولوکاست.

عوامل فوق‌الذکر از طرفی دیگر باعث شده تا پیش‌بینی‌هایی در خصوص آینده نامطلوب رژیم صهیونیستی ابراز شود. از جمله وجود احادیث فراوان در روایات اسلامی مبتنی بر محو دولت اسرائیل از عرصه وجود در آخرالزمان به دست مجاهدان، تعیین سال (۲۰۲۲)، به عنوان زمان نابودی اسرائیل توسط یکی از محققین مرکز اسلامی ژوهانسبورگ بر مبنای تفسیر ریاضی از قرآن کریم، اذعان پادشاه اردن به درخطر بودن آینده اسرائیل، پیش‌بینی سازمان سیا مبنی بر فروپاشی اسرائیل تا قبل از سال (۲۰۳۵) و در بیان دیگری تا سال (۲۰۲۹) م. پیش‌بینی ۱۶ مؤسسه و نهاد اطلاعاتی آمریکا در خصوص فروپاشی اسرائیل تا سال (۲۰۲۵) م و نهایتاً پیش‌بینی رهبری معظم ایران مبنی بر عدم وجود رژیم صهیونیستی تا قبل از سال (۲۰۴۰) م. از نظر ژئوپلیتیک، از وجود رژیم صهیونیستی در منطقه می‌توان به‌مثابه فرصت برای ج.ا.ایران برای تقویت محور مقاومت و تحقق آرمان‌های امت اسلامی استفاده کرد. وجود این رژیم و چینش نیروهای همسو و غیرهمسو با این رژیم در منطقه، حقانیت ج.ا.ایران در مواضع خود را برای ملل منطقه به اثبات رسانده است. با خروج سوریه از بحران و مهار و انهدام جریان تکفیری و بعثی در منطقه، جناح مقاومت اسلامی در منطقه بیش‌ازپیش قوی‌تر شده و هندسه قدرت در خاورمیانه با تحول‌های جدیدی روبه‌رو خواهد شد و پیش‌بینی می‌شود توازن قوا در این منطقه با نابودی رژیم اسرائیل و به نفع ایران و متحدانش به چرخش درآید. درعین حال ضرورت دارد تحولات منطقه مرتباً از سوی ایران مورد رصد قرار گیرد. به‌خصوص تحولات منطقه دریای سرخ ایجاب می‌نماید که هرگونه تحرکی در این منطقه حساس و حیاتی که صرف‌نظر از ابعاد امنیتی و اقتصادی دیگر، مهم‌ترین راه انتقال نفت محسوب می‌شود، به‌دقت مورد‌عنایت و توجه قرار گیرد. در این راستا، برقراری رابطه اصولی با کشورهای منطقه دریای سرخ برای افزایش حضور سیاسی ایران باید موردتوجه قرار گیرد. همچنین با توجه به اینکه وجود حمایت‌های مردمی در سطح اروپا و آمریکا، از مهم‌ترین سرمایه‌های راهبردی و ژئوپلیتیک رژیم اشغالگر قدس است، لذا هرگونه خدشه به این سرمایه مهم می‌تواند ماهیت این رژیم را با چالش مواجه کند. بر این اساس، استفاده مؤثر از ابزارهای رسانه‌ای، خصوصاً شبکه‌های اجتماعی و اثرگذاری روی ذهن مردم اروپا و آمریکا می‌تواند از بهترین و مؤثرترین راهبردهای تهاجمی ج.ا.ایران در برابر رژیم صهیونیستی باشد که باید بیش از گذشته موردتوجه قرار گیرد.

## تقدیر و تشکر

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

## منابع

- ۱) احمدی، عباس؛ واثق، محمود؛ جاسم نژاد، مسعود (۱۳۹۱) ژئوپلیتیک شیعه و ارتقای جایگاه ایران در خاورمیانه پس از انقلاب اسلامی، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۸۰، صص. ۶۵-۸۴.
- ۲) احمدی، وحیده (۱۳۹۹) نقش افراط‌گرایان در چالش‌های داخلی رژیم صهیونیستی، تهران، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال



- ۲۳، شماره ۳، صص. ۱۷۲-۱۳۳.
- (۳) احمدی‌پور، زهرا و لشگری، احسان (۱۳۸۸) چالش‌های ژئوپلیتیکی ایران در بهره‌برداری از منافع خود در دریای خزر. مطالعات اوراسیای مرکزی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، سال ۳، شماره ۶، صص. ۱۸-۱.
- (۴) افتخاری، اصغر (۱۳۷۹) اسرائیل و بحران آب، مطالعات منطقه‌ای، شماره ۲، صص. ۱۸۶-۱۶۳.
- (۵) افضل‌ی، رسول؛ کامران، حسن؛ دشتی، محمدحسین (۱۳۹۸) تبیین تقابل ایران و امریکا در ژئوپلیتیک منطقه خزر، فصلنامه جغرافیا (فصلنامه بین‌المللی انجمن جغرافیایی ایران)، سال ۷، شماره ۶۱، صص. ۲۴-۵.
- (۶) پیشگاهی‌فرد، زهرا؛ نصرتی، شهریار؛ بازدار، شهناز (۱۳۹۴) ژئوپلیتیک شیعه و قلمروخواهی ایران در شرق مدیترانه، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص. ۳۰-۷.
- (۷) تبیین (مرکز مطالعات استراتژیک) (۱۳۹۶) بحران آب و چالش‌های امنیتی اسرائیل، سایت اینترنتی [tabyincenter.ir](http://tabyincenter.ir)
- (۸) جان‌پرور، محسن و قربانی‌سپهر، آرش (۱۴۰۰) تبیین فلسفی - مفهومی ژئوپلیتیک شهری، فصلنامه جغرافیا (بین‌المللی انجمن جغرافیایی ایران)، سال ۱۹، شماره ۶۸، صص. ۱۸۴-۱۶۳.
- (۹) چوپانی رستمی، محسن و میار عباسی، ابودر (۱۳۹۰) امنیت حلقه گمشده رژیم صهیونیستی (تأکیدی بر مؤلفه تهدیدات امنیتی و آسیب‌پذیری‌های امنیتی)، تهران: مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی.
- (۱۰) حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۵) اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، مشهد: پژوهشکده امیرکبیر، انتشارات پاپلی.
- (۱۱) حسینی، سید عبدالله (۱۳۹۱) پیش‌بینی نابودی رژیم صهیونیستی در سال ۲۰۲۲ میلادی، نقل از سایت اینترنتی [www.yjc.ir](http://www.yjc.ir)
- (۱۲) حیدری موصولو، طهمورث و کاویانی راد، مراد (۱۳۹۳) تأثیر چالش ژئوپلیتیک بر همبستگی ملی (مطالعه موردی: جزایر سه‌گانه)، فصلنامه تحقیقات سیاسی بین‌المللی، دوره ۶، شماره ۲۱، صص. ۷۸-۶۳.
- (۱۳) خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۰) سخنرانی عمومی، نقل از سایت [Khamenei.ir](http://Khamenei.ir)
- (۱۴) خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۴) سخنرانی عمومی، نقل از سایت [Khamenei.ir](http://Khamenei.ir)
- (۱۵) خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۶) سخنرانی عمومی، نقل از سایت [Khamenei.ir](http://Khamenei.ir)
- (۱۶) درخشه، جلال و صادقی‌زاده، کسری (۱۳۹۲) آسیب‌شناسی ساختاری رژیم صهیونیستی با تأکید بر آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی، مطالعات فرهنگ ارتباطات، شماره ۲۰، صص. ۸۷-۱۱۶.
- (۱۷) درخشه، جلال و صادقی‌زاده، کسری (۱۳۹۴) چالش‌های ساختاری رژیم صهیونیستی با تأکید بر آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی، تهران: پژوهشکده فرهنگ و هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- (۱۸) دوست محمدی، احمد (۱۳۹۱). نگاهی نو به داستان هولوکاست، مجله علمی پژوهشی سیاست، شماره ۲۱، صص. ۲۰۴-۱۸۳.
- (۱۹) دهقانی، رضا (۱۳۹۳) نقاط ضعف رژیم صهیونیستی، نقل از خبرگزاری فارس، ۱۳۹۳۰۵۱۴۰۰۰۹۴۱
- (۲۰) سازمان سیا (۱۳۹۴) پیش‌بینی سازمان سیا از فروپاشی رژیم اسرائیل طی ۲۰ سال آینده، نقل از مشرق نیوز.
- (۲۱) سجادی‌پور، سید محمدکاظم؛ حاج زرگرباشی، سید روح‌الله؛ آجورلو، حسین (۱۳۹۰). سیاست جغرافیایی و توسعه‌طلبی: شهرک‌سازی در اراضی اشغالی، فصلنامه روابط خارجی، سال ۲، شماره ۴، صص. ۱۴۶-۱۱۱.
- (۲۲) صفاتاج، مجید (۱۳۹۰) دانشنامه فلسطین، سایت اینترنتی [palpedia.maarefefelestin.com](http://palpedia.maarefefelestin.com)
- (۲۳) طیرانی شریاف، محمدرضا و درخشه، جلال (۱۳۹۹) فرایند دولت-ملت‌سازی در اسرائیل؛ چالشی در مسیر ماندگاری و بقا. پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال ۱۰، شماره ۲، صص. ۲۹-۱.
- (۲۴) علیپور، سجاد (۱۴۰۰) بررسی راهبردهای اسرائیل در همکاری‌های سیاسی - امنیتی با کشورهای غرب آسیا و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک مقاومت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران.
- (۲۵) فیاضی، محمدحسن (۱۳۹۴) بررسی عوامل شکل‌دهنده تصویر رژیم صهیونیستی در نگاه افکار عمومی اروپا، سایت تحلیلی [www.tabyincenter.ir](http://www.tabyincenter.ir)
- (۲۶) الفتلاوی، مهدی حمد (۱۳۸۵) سقوط اسرائیل، مترجم و محقق: ذوالقدر محمدباقر، قم: موسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم).
- و 2 فوزی، یحیی (۱۳۸۳) چالش‌های ایدئولوژیک اسرائیل، فصل‌نامه مطالعات منطقه‌ای، شماره ۲۰ و ۲۱، صص. ۱۰۶-۸۹.
- (۲۸) قاسمی، حاکم (۱۳۸۳) ماهیت تصنعی و تحمیلی دولت اسرائیل عامل بحران امنیتی دائمی این کشور، مطالعات منطقه‌ای،

شماره ۱۷، صص. ۴۹-۹۸.

- ۲۹) مارک، وبر (۱۳۸۵) پشت پرده بزرگداشت هولوکاست، مجله سیاحت غرب، شماره ۳۴، صص. ۶۳-۵۶.
- ۳۰) مجتهدزاده، پیروز (۱۳۸۱) جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی، تهران: انتشارات سمت
- ۳۱) مجلسی، محمدباقر (۱۰۷۰). بحارالانوار، ج ۵۳.
- ۳۲) محمدی، محسن (۱۳۹۴) مصاحبه با خبرگزاری مهرنیوز، به نقل از سایت mehrnews.com
- ۳۳) مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی (۱۳۹۰) سایت اینترنتی pasokhgoo.ir
- ۳۴) ملک عبدالله (۱۳۸۹) مصاحبه با روزنامه وال استریت ژورنال، به نقل از سایت اینترنتی fararu.com
- ۳۵) ویسی، هادی (۱۳۹۷) واکاوی چالش‌های ژئوپلیتیکی عربستان سعودی با جمهوری اسلامی ایران و تأثیر آن بر منطقه جنوب غرب آسیا، فصلنامه جغرافیا و توسعه، شماره ۵۵، صص. ۱۷۵-۱۹۲.